

הבידור הזה יהיה טוב לנו

בישראל דחו על הסף את ממצאי הדוח על צוק איתן, אבל פנינה שרביט ברוך, ששימשה ראש המחלקה לדין בינלאומי בעופרת יצוקה, דווקא קיבלה אותו בהקלה • כעת היא מסבירה איך הותקדמנו מדוח גולדסטון, מתנערות מהטענות על פשעי מלחמה, לא חוששת מהאג ומבהירה: "דוח מאוזן יחסית עדיף מדוח גרוע"

שרה ליבוביץ-דר | צילום: אסף קליגר

כשקראה את דוח ועדת החקירה של המועצה לדין בינלאומי בפרקליטות הצבאית לשעבר, חשה חלקה. "חלק מהביקורת של הדוח מוצדקת ברמה מסוימת, חלקה לא הוג'נת, יש בו ניסיון להיחלצו מהמציאות. דוח גולדסטון היה כל כך קיצוני ומנותק מהמציאות, מניפסט חד צדדי, שקשה היה להתניח אליו כמו אל כלי שניתן ללמוד ממנו ולהסיק מסקנות. הוא למעשה היה כלי מלחמה של הצד השני. הדוח הזה מאוזן יותר, הוא לא טוב ולא משמם, אבל אפשר ללמוד ממנו".

למה הרגשת חלקה בקריאת הדוח?
"בעבר הייתה תחושה כזאת שכל שדוח גרוע יותר ויוצא נגד ישראל בצורה חריפה יותר, כך קל עלינו להתמודד איתו ולהסביר שזה דוח שקרי ומופרך, אולם דוח גולדסטון שיצא אחרי עופרת יצוקה הזכית לנו שאנחנו טועים. למרות שזה היה שקרי, מוטע ומופרך, אנשים האמינו לו וישראל התקשתה להתמודד מול האשמות שעלו ברח. לכן היום ברור לי שדוח מאוזן יחסית טוב לנו יותר מאשר

דוח גרוע".
מה אפשר ללמוד מהדוח על צוק איתן?
"רצוי להתניח לשאלת האזרחים שנשארו מאחור, שעולה בדוח הזה ובדוחות נוספים. זו שאלה מוסרית ורצויה לרוח במלול ההיבטים של הסוגיה כדי שאפשר יהיה לתת לחיילים כלים להתמודד עם הדילמה".
אילו בלימים?
"חשוב להרגיש שלא כל אורח כזה מאבד את הגנתו כאורח רק מפני שהוא לא הסתלק מאחור הלחימה, ומצד אחד במקרה של ספק, לא תמיד יש לאורח הגנת מוחלטת רק מפני שהוא אורח. אם ירו מהאוויר שבו האזרחים נמצאים לעבר כוחותינו, לא תמיד אפשר להמשיך ולהתניח לאורח כאורח. צריך לראות מה צבאות אחרים עושים במצבים דרמיים, לבדוק לעומק מתי אתה נוצר אש ומתי אתה ממשיך לחילתם, צריך לכוין דוק איך משפרים את יכולת ההיחל. לא צריך להיבהל מבריקה כזאת, הבידור יהיה טוב לנו".

השאלה הקריטית

שרביט ברוך, היום חוקרת במכון למחקרי ביטחון לאומי, עמדה בראש המוד לקה לדין בינלאומי במהלך מבצע ער פרת יצוקה ב-2009. פחות מיממה אחרי פרסום הדוח הנוכחי שרביט ברוך אומרת ששאלת האזרחים באחרי לחימה היא קריטית.

הוועדה עסקה באזרחים האלה כשהיא רבה בנחל חקש בנג, שלפיו במקרה שבבית שהוגדר כמטרה עבור חיל האוויר

יש בדוח הנחה שפגענו במכוון באזרחים כשירינו בלילות בזמן שתושבי עזה חגגו בסעודות האיכטאר. מידע אישי, זה לא נכון. זה הרגז אותי. לדעתי זו אמירה שנפתבה בעקבות לחץ פוליטי"

האם בנסיבות של חטיפת הדר גולדין הפעלת ניהול חניבעל הייתה מוכרזת ונבעה מכוחה לפגוע באזרחים? אני חושבת שהתשובה לכך היא שלילית. כשדיברתי עם מפקדים בצבאות אחרים הם אמרו שבנסיבות דומות הם יורים על כל מה שזז בכל מה שיש להם"

הישראלי יש חשש להימצאות אזרחים מתקשרים בטלפון ליושבי הבית ומ' ודורים אותם מפני תקיפה קרובה. לאחר מכן משגרים טיל קטן בסמוך לבית או על הגג כדי לוודא שהם יצאו, חק לאחר מכן משגרים את הפצצה. לטענת שרייבט ברוך, צה"ל הוחרג את יושבי הבתים, אבל ראה במי שלא עזב את ביתו כלוחם אף על פי שמטחן חומן בין הפעלת הנחל לבין ההפצצה והיה קצו ולא תמיד היה לאחר זים לאן לברוח.

"מחרוזת עולה שחלק מהמבנים שהופצצו היו ריקים, מה שאומר שהאזרחות היו אפקטיביות", היא אומרת. "צריך להבין שלא תמיד אפשר לתת אזרח ברוח מפני שלא תמיד ברוך לאן להתייחס תפתות. בקרב יש תרבות אי האזרח, ודברים מתפתחים תוך כדי תנועה. אדם אתה מפנה את האזרחים לים, למשל, ואז מתפתחים קרבות באזור הים, והאזרח לא תהיה אפקטיבית, אבל לא תמיד אתה אשם בכך, לפעמים האויב הוא זה שפתח באש ורוקא באזרחו אחר שאר ליו האזרחים ברוח. התקדמנו מאז וזה גולדסטון. ברוך גולדסטון הסענה הייתה שחקש בגג הוא נוהל לא חוקי. ברוך הוא הסענה הייתה שלא נתנו לאזרחים מספיק זמן כדי לעזוב ולכן הם נפגעו. חקש בגג הוא אמצעי נוסף אחרי כל האזהרות והס' לפונים וכדאי לבדוק ולתקוק אותו, אבל לא צריך בשביל זה את הדרוז".

צה"ל באמת לומר, ברוך ומהחוק את עצמו אחרי דורות באלה "הדרוז לא חידש משהו שלא דובר עליו לפני כן. ברוך שתמיד יש מה לשפר. ביום שנעבר בצורה מושלמת זו תהיה מציאות פנטזיורית".

מה פועל שיפור באופן מיידי? "חשוב לתעד באופן עקבי כל פעילות. אם יהיה לנו תיעוד מודק, יהיה לנו מה להציא החוצה כשיעלו גורנו טענות שר נתן לגבי הלימה, הפגיעה באזרחים היא נקודה קריטית, צריך לעשות בנושא הזה בחינה נוספת, להכשיר חיילים עוד בש' לבני התרגול. הדרוז הוא משקף שוב שזה הנושא שעליו אנחנו תמיד נופלים בדרוז חות בינלאומיים".

להוריד את הלהבות

ברוז הוועדה, שבראשה עמדה השר פסח האמריקאית מרי מקגוזאן ריוויס, נקבע כי ישראל חמאס ביצעו פשעי מלחמה במסגרת מבצע צוק איתן בקיץ 2014. הוועדה מציינת ברוך כי ישראל סירבה לשתף פעולה עם החקירה, ונט' ען גם כי ישראל נמנעה מלטפח להועדה מידע ומנעה מחברים להגיע לישראל לאיטוף ראיות. הוועדה קובעת כי יותר מ-1,400 פלסטינים נהרגו במהלך הלימה מה כנוצאה מאש צה"ל, ומציינים שמב' גר, חמאס שיגר קרוב ל-5,000 רקטות, מחן נהרגו שישה אזרחים ונפצעו 1,600. בין היתר, הדרוז עוטף בפעילות של צה"ל ב-1 באוגוסט ברפיח לאחר חטיפתו של סגן ודד גולדין ול, שבקבוצתיה הופעל נוהל חניבעל. חברי הוועדה מתוח ביקורת על השימוש המסיבי בתקיפות

מהאזרחי ומחוקק במהלך הדימושים אחד גולדין והוחרג כי יש חשד שברצ' עו פשעי מלחמה בהתקפות שברצ' ללא הכנה ופגעו באזרחים רבים.

על פי הדרוז הוא ישפפו אותנו בבית הדין הפלילי הבינלאומי? "מבחינה משפטית, הוועדה לא בדקה סטנדרט פלילי של מעבר לכל ספק סכין, היא השאירה דברים פתוחים ברמה המשפטית, ולכן על פי הדרוז הוא אי אפשר להכין כתבי אישום. הנובעת בבית הדין הפלילי הבינלאומי אספת חומרים ממקורות שונים, ובין השאר היא תבדוק את ההתנהלות שלנו במבצע צוק איתן גם על פי הדרוז הזה, הוא יהיה אחד השיקולים שלה אם להגיש כתבי אישום נגד ישראלים. זה בית דין מקצועי, תהיה לנו תמיכה בעולם נגד הגשת כתבי אישום, ולדעתי בסופו של דבר לא יוגשו כתבי אישום נגד ישראלים, וגם אם יהיו כתבי אישום לא נדרש מפני שכעניין של מדיניות לא ביצענו פשעי מלחמה".

גם לא בשחרר גולדין נחפת, נהרג חנ' בעל תפקיד ועשרות פלסטינים נהרגו "פשע מלחמה הוא מצב שבו אתה פוגע במכוון באזרחים או מבצע פעולה כלתי מידתית או שאינה מתעלם לגמרי מפ' גיעות באזרחים. צריך להסביל בין נוהל חניבעל לבין מה שקרה בשטח. הנוהל אינו עוסק בפגיעה באזרחים, אלא מרבו על סיכון חייל חטוף. השאלה היא איך פעלנו בשטח בעקבות נוהל חניבעל".

עשרות הדרוזים לא מקימים שפעלנו בצורה לא נאותה?

"השאלה המשפטית היא אם היקף הכוח שהפעלנו היה בלתי מידתי ברמה כזאת של פשע מלחמה. לדעתי, לא הופעל כוח ברמה כה חמורה של פשע מלחמה. צריך לעשות את האזינונים בין חטיפה של חייל לבין הפגיעה באזרחים. לחטיפה של חייל יש משמעות אופרטיבית צבאית שיכר לה להשפיע ולשנות את כל מהלך הקרב. ומצד אחר צריך להבין שהחיילים עושים את האזינונים כשברשותם מידע חלקי בלבד ובטנאי לוח. ואם בנסיבות האלה הפעולה הייתה מופרזת ונבעה מכוחה לפגוע באזרחים? אני חושבת שזוהי תשובה לכך היא שלילית. כשדיברתי עם מפקדים בצבאות אחרים הם אמרו שבנסיבות דומות הם יורים על כל מה שזז בכל מה שיש להם".

מול בית הדין אנחנו נעמוד, לא מול מפקדים מצבאות אחרים.

"זאת אחת הסיבות לכך שאני חושבת שלא יהיו כתבי אישום נגד ישראל, מפני שאם יוגשו נגדנו כתבי אישום, בית הדין יצטרך לפתוח את ההתנהלות של צבא ארצות הברית וצבא רוסיה וצבא טרי לנקה ועוד צבאות רבים אחרים".

איך אפשר להדגות מרחיקת באלה "תחקיר עצמי ופרסום דוחות שלנו, שיש בהם תשובה ברמה העקרונית, מתווים הגנה די טובה ונתונים מענה לדרוז חציצניים. אומנם ישראל לא שיתפה פעולה באופן ישיר עם הוועדה, אבל למ' חברי הדרוז היו חומרים של המדינה. חשבו גם להטביר את הבעיות שיששראל נתקלת בהן בצורה לא מתלהמת. אפשר להתלהם נגד מועצת זכויות האדם של האו"ם ולה' גיד שהם ארגון שעוין את ישראל, אבל רצ' להוריד את הלהבות. בסך הכל הם ניסו להיות ודורים כלפי ישראל, אם לא באמירות או בנימת הדברים. אפשר גם לעבוד עם גורמים מחוץ לישראל שמ' בינים את המציאות המלחמתית, כמו דוח הגנרלים שפורסם לפני כשבועיים חתם בפרקטיקת הישראליה. זה מעמעם את

ההשפעה של הדרוז גם בתחום הציבורי וגם בתחום של הליכים עתידיים נגד ישראל".

אולי היה רצוי לשתף פעולה עם הוועדה בצורה יותר כוללת?

"אני לא בטוחה. למרות כל מה שאמרתי, צריך לזכור שמועצת האו"ם לזכויות אדם היא גוף מוסה וקיצוני נגד ישראל. הם קבעו עוד במהלך הלימה שישאל ביצעה פשעי מלחמה, ועל סמך הקביעה הזאת הקימו את הוועדה. שיתוף פעולה היה מעניק להועדה לגיטימציה ישראלית נתון את התחושה שאנחנו מבינים את עבודתה עם בית הדין הפלילי הכי נלאומי רצוי לשתף פעולה מפני ששם הסיכון באי שיתוף פעולה גדול יותר".

יכול להיות שכשמתפרסם של הדרוזים הפלסטינים הוא גבור, אף לנו שום סי' פוי לצאת טוב בדרוז?

"גופים של זכויות אדם באמת סבורים שכל הדרוז אחריה הוא תקלה, אנשי זכויות אדם באים מהעולם הזה, וכשיש כל כך הרבה דרוגים מחדד השני קיימת חוקה שעשית משהו לא בסדר וקשה להתמר דר עם זה. לא תמיד החוקה הזאת נכונה".

אם חילופי שאבאס עדיין היה עומד בראש הוועדה, הדרוז היה נראה אחרת?

"בוודאי. עם שאבאס בראש הוועדה הדרוז היה נראה דווקא. הייתה לו אג'נדה אנטי-ישראלית מובהקת".

מה לא דונו ברוך באופן קיצוני?

"יש שם הנחה שפגענו במכוון באזרחים כשירינו כלילות בזמן שתושבי עזה חגגו בסעודות האפטאר. מידע אישי, זה לא נכון, זה ממש הרגיו אותי. לדעתי זו אמירה שנכתבה בעקבות לחץ פוליטי. מצד אחד ברור שבוועדה הבינו שיש ישראל לא יכולה לפרוש את המודיעין שלה כדי להתגונן, אבל אם אנו לא עושים את זה, החוקה היא שפעלנו בצורה לא ראויה. הם טוענים שלא שינינו את מטרות הפעולה אף שאזרחים רבים נה' רגו. מזה הם מסיקים על כוונה לפגוע באזרחים. זה לא ניתוח לוגי והוא מעיד על חוסר הבנה צבאית. מי שמבין בצבא יודע שאין אפשרות לראות בקרבות את התמונה הרוחבה, אתה גם לא יכול להפיק לקחים כשירורים עליך".

לא צריך להיבהל מבדיקה כזאת. שרייבט ברוך

"אם יוגשו נגדנו כתבי אישום, בית הדין יצטרך לפתוח את ההתנהלות של צבא ארצות הברית וצבא רוסיה". המבצעים עופרת יצוקה ב-2009 (למעלה) וצוק איתן ב-2014

צילומים: קובי גדרון, פלאש 90, דובר צה"ל

